

Abramowicz, Andrzej

Obchody w Abbeville

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 34/2, 412-414

1989

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

W zapowiedziach widnieją 53 referaty, nie wszyscy jednak autorzy przyjechali do Madrytu, czy też nie przygotowali tekstu pisanego tak, że w wydanym posympozjalnym tomie znalazło się tylko 41 tekstów.

Delegacja polska przedstawiła 2 referaty: prof. Alfred Wiślicki omówił założenia *Spółecznej Karty Ochrony Zabytków Techniki*, przygotowanej przez Polskie Towarzystwo Historii Techniki, a prof. Eugenjusz Olszewski i dr Bolesław Orłowski przedstawili genezę, realizację i obecny stan Kanału Augustowskiego. Nie mogli przybyć na symposium mgr inż. Stanisław Oterman, autor referatu o budownictwie regionu Pińczowa w latach 1750-1850.

Hiszpańscy gospodarze przyjmowali uczestników symposiumu bardzo serdecznie. Byliśmy przyjęci pierwszego dnia wieczorem przez Prezydenta Madrytu w parku Buen Retiro; jednego z następnych dni — przez Dyrekcję Muzeum Kolejowego, które zwiedziliśmy; wreszcie na zakończenie goszczono nas obiadem w Aranjezie, dokąd dojechaliśmy pociągiem parowym. Ponadto mieliśmy możliwość zwiedzenia Muzeum Prado oraz obejrzenia zabytków Toledo.

Eugenjusz Olszewski
(Warszawa)

OBCHODY W ABBEVILLE

W 1988 r. minęło 200 lat od urodzenia Jacquesa Bouchera de Perthes (1788-1868) jednego z twórców archeologii pradziejowej. To on walczył o uznanie głębokiej starożytności rodzaju ludzkiego i jego kultury oraz o jego współczesność z gatunkami zwierząt wymarłych lub obcych na danym terenie, wbrew pogładowi G. Cuviera i jego bezpośrednich następców. Zgodnie z ówczesną terminologią chodziło mu o wskazanie na istnienie człowieka „przedpotopowego”.

Swe poglądy Boucher de Perthes zawarł w trzech tomach dzieła *Antiquités celtiques et antédiluviennes. Mémoires sur l'industrie primitive et les arts à leur origine* wydanego w Paryżu w latach 1847-1864 oraz w pismach pomniejszych. Dowodów poszukiwał w znaleziskach z warstw „dyluwialnych” i „przeddyluwialnych” w dolinie rzeki Sommy w okolicach miasta Abbeville, gdzie był dyrektorem Ceł i prezesem miejscowego towarzystwa naukowego (Société d'Emulation d'Abbeville, obecnie Société d'Emulation Historique et Littéraire d'Abbeville).

Nic więc dziwnego, że właśnie w Abbeville odbyły się główne obchody poświęcone pamięci tego uczonego i myśliciela. Zastępują one na uwagę historyków nauki nie tylko ze względu na osobę uczczoną w ten sposób, lecz także ze względu na obszerny program i rozmach, na który potrafią się zdobyć mniejsze miejscowości posiadające dawne tradycje naukowe. Nasuwa się tu porównanie z obchodami ku czci Jana Jonstona w Lesznie w 1975 r.

Komitet organizacyjny zawiązały następujące instytucje: Société d'Emulation Historique et Littéraire d'Abbeville, Musée Boucher de Perthes razem z miejscową Bibliothèque Municipale, Direction des Antiquités Préhistorique de Picardie oraz Maison Pour Tous d'Abbeville. Z komitetem stowarzyszyły się ponadto: L'Association pour l'Histoire de l'Administration des Douanes, L'Association Numismatique d'Abbeville, L'Union Philatélique d'Abbeville, L'École municipale des Beaux-Arts d'Abbeville, La Bibliothèque Centrale de Prêt d'Amiens, L'Office du Tourisme

d'Abbeville i Le Lycée Boucher de Perthes d'Abbeville et l'Amicale des Anciens Elèves.

Całość obchodów toczyła się pod hasłem: *Jacques Boucher de Perthes précurseur de la préhistoire*. Ich głównym punktem była wystawa zorganizowana w Musée Boucher de Perthes (koordynator Prisca Hazebrouck), czynna od 16 października do 31 grudnia 1988 r., oraz sesja naukowa w dniach 15 i 16 października. W związku z wystawą wydano wielobarwny plakat oraz kartonową teczkę zawierającą reprodukcje szeregu eksponatów oraz teksty scenariusza wystawy.

Na sesję projektowano¹ następujące wystąpienia: M. Agache-Lecat, *Boucher de Perthes, Collectionneur* (wobec śmierci autorki pracę przedstawić miała P. Hazebrouck); R. Agache, *Modernité de Boucher de Perthes*; B. Beart, *Boucher de Perthes, portrait*; P. Camus, *Boucher de Perthes et la Société d'Emulation Historique et Littéraire d'Abbeville*; J. Clinquart, *Boucher de Perthes, Fonctionnaire des Douanes*; Cl. Cohen, *De la création, l'évolutionnisme de Boucher de Perthes*; J. Darras, *De la scène à la Somme: Jacques Boucher de Perthes, Ecrivain*; Dalporte, *Boucher de Perthes et l'art préhistorique*; J. J. Hublin, *Boucher de Perthes et l'Homme fossile*; D. Lamotte, *Vision sociale et discours politique de Boucher de Perthes*; P. Leroy, *Boucher de Perthes, Homme de Théâtre*; R. Mallet, *Boucher de Perthes, Découvreur du Passé et de l'Avenir*; J. P. Mohen, *Boucher de Perthes et le Musée des Antiquités Nationales: la reconnaissance officielle*; Pautrat, „*La Création*” de Boucher de Perthes: *bio-théologie, libéralisme et archéologie*; Rouet, *La famille de Boucher de Perthes*; G. Tierny, *Boucher de Perthes et les voyages*. Z programu wynika, że postać uczonego była omawiana wielostronnie, przedstawiono go nie tylko jako archeologa-prahistoryka, ale także jako filozofa, literata, człowieka teatru, polityka, działacza gospodarczego, wyższego urzędnika służby celnej, podróżnika itd.

Głównym punktem obchodu towarzyszyły pomniejsze: dodatkowe odczyty adresowane do szerszej publiczności, cykl pokazów filmowych poświęconych prahistorii, salon książki archeologicznej, kącik video, wystawa komiksów z zakresu prahistorii (*Images de la Préhistoire dans la bande dessinée*). Ponadto urządzono grę terenową — konkurs dla młodzieży pt. *Śladami Bouchera de Perthes i Prahistorii*. Dodajmy, że przy okazji obchodów wybito w mennicy paryskiej medal pamiątkowy, a miejscowe czasopismo kulturalne „*Terre de Picardie*” wydało zeszyt poświęcony Boucherowi de Perthes. Także celnicy francuscy pamiętając, iż uczony był jednym z nich, wydali numer specjalny swego wydawnictwa: *Les cahiers d'histoire des douanes françaises*, dając mu tytuł: *Bicentenaire de la naissance de Jacques Boucher de Perthes »père de la préhistoire« et fonctionnaire des douanes 1788-1988*. Ukazało się też szereg druków ulotnych, a paryska firma wydawnicza *Édition Berlin* zapowiedziała ukazanie się w początku 1989 r. książki, którą napisali Jean-Jacques Hublin i Claudine Cohen, a noszącej tytuł: *Une biographie de Boucher de Perthes ou les origines romantiques de la préhistoire*.

Dla nauki polskiej postać Celnika z Abbeville jest interesująca nie tylko ze względów ogólnych — jako jednego z twórców archeologii pradziejowej — ale też ze względów specjalnych: we wrześniu 1833 r., odwiedził go i jego ojca Joachim Lelewel m. in. w poszukiwaniu materiałów do swych dzieł numizmatycznych. Potem trwała między nimi wymiana listów i publikacji. W 1856 r. Boucher de Perthes

¹ Informacje zawarte w tej notatce pochodzą z materiałów przesłanych mi uprzejmie przez p. Priscę Hazebrouck, konserwatora Musée Boucher de Perthes w Abbeville.

odwiedził Warszawę, gdzie Feliks Paweł Jarocki oprowadził go po Gabinetce Zoologicznym wysoko ocenionym przez gościa². Można też dodać, że jako filozof wpłynął na naszych wielkich poetów romantycznych: Zygmunta Krasińskiego i Juliusza Słowackiego³.

Andrzej Abramowicz
(Łódź)

DOROCZNE ZEBRANIE KOMISJI HISTORII STAROŻYTNEJ METALURGII
ŻELAZA U.I.S.P.P. W BOARIO FERME (12-16 PAŹDZIERNIKA 1988)

W dn. 13-16 października 1988 odbyło się międzynarodowe Sympozjum Komisji Starożytnej Metalurgii Żelaza U.I.S.P.P. w Boario Ferme, określone jako I Symposio Valle Camonica 1988.

Na Sympozjum, które przygotowała — jako przewodnicząca Komitetu Organizacyjnego — prof. Nina Cuomo di Caprio przybyło ponad 50 uczestników, wśród których znaleźli się historycy hutnictwa żelaza ze Szwecji, Francji, Wielkiej Brytanii, Republiki Federalnej Niemiec, Norwegii, Czechosłowacji, Węgier i Polski. Licznie reprezentowane było grono historyków włoskich, zainteresowanych dawnym hutnictwem żelaza.

Uroczyste otwarcie Sympozjum odbyło się w budynku Zarządu Gminy Valle Camonica. Przybyłych powitał Prezydent Gminy E. Tarsia, a następnie Sekretarz Komisji R. Pleiner (Praga, ČSR) krótko omówił działalność Komisji w ostatnim okresie i poinformował o dalszych planach, m. in. o przygotowaniach do następnego Sympozjum, które odbędzie się w 1989 r. w Polsce. Wypowiedź tę uzupełnił członek Komisji, G. Sperl (Leoben, Austria). Następnie przedstawiono historyczny rys działalności lokalnego hutnictwa żelaza w okresie władzy Wenecji (O. Franzoni), panowania Napoleona i Austrii (G. Maculotti) oraz udział hutnictwa żelaza w industrializacji okolicy (C. Simoni).

W drugim dniu obrad, R. Tylecote (W. Brytania) wystąpił z wprowadzeniem do tematu obrad, którym był wczesny okres stosowania procesu pośredniego wytopu żelaza (wielki piec — fryszerka).

Z kolei G. Magnusson (Szwecja) omówił znaczenie rodzaju rudy dla inicjacji procesu wielkopieczowego, zaś E. Thorlander (Szwecja) rozważał możliwości pojawienia się tego procesu przed XVI wiekiem. Kolejno trzech historycy włoscy M. Callegari, M. Cima i E. Baraldi w kolejnych referatach przedstawili dane o stosowaniu „pieców breściańskich” w XV-XVII w. Po przerwie temat ten kontynuowali G. Ferri Piccaluga i P. Turetti, zaś P. Benoit (Francja) przedstawił początki stosowania wielkich pieców we Francji w XIV i XV w. Dwaj następni francuscy historycy, I. F. Belhoste i P. Peyer (w zastępstwie — P. Benoit) omówili w swych referatach stosowanie pieców „bergamskich” w Delfinacie (Francja).

W popołudniowej i wieczornej sesji drugiego dnia obrad wygłosili referaty: G. Sperl (Austria) *Zmiany technologii produkcji żelaza w Styrii w 1760 roku*, J. Piaskowski *Metalografia pierwszych przedmiotów żelaznych znalezionych w Pol-*

² A. Abramowicz: *Dalecy i bliscy. Szkice z dziejów archeologii*. „Acta Archaeologica Lodziensia” 1974 nr 23 s. 13-27.

³ A. Abramowicz: *Idee, rzeczy i maski (Jacques Boucher de Perthes: 1788-1868)*. „Prace i Materiały Muzeum Archeologicznego i Etnograficznego w Łodzi” Seria Archeologiczna nr 35 (w druku).